

Lehet-e jól megtanulható – egyben tudományosan is magas színvonalú – tankönyvet készíteni?

Engem *Ábrahám István* cikke győzött meg arról, hogy igen. Ábrahám István saját kutatásaira is hivatkozva bemutatja a fontosabb tankönyvműfajokat, ismerteti többek között a mathetics rendszerű könyvek lényegét. Rámutat, mennyire fontos a motiváció az ismeretközlés előtt. Azt írja, hogy egy új fogalomról nem kell azonnal minden tudnivalót közölni, csak jelezni: később bővíteni fogjuk az elsődleges ismereteket. Tág lehetőséget kíván adni egy magtankönyv és a hozzá kapcsolódó szatellitek segítségével az egyéni igényeknek is. Hisz valóban: a NAT bevezetése nem jelentheti például a magyartanítás uniformizálását!

Minden oktató figyelmébe ajánlom e kis tanulmánykötetből *Boda Edit* „vázlat”-át, amelyben sokunkat izgató kérdést boncolgat: Mennyivel hatékonyabb az az óra, amelyen körülféle médiumokat használunk? Ha jól olvastam a cikket, az derül ki a grafikonokból, mérési eredményekből, hogy az öncélú szemléltetés felesleges. A legkülönfélébb szemléltetőeszközök behurcolására akkor van szükség elsősorban, ha nincs egy korszerű, színes, laponként szétszedhető, modern tankönyv a tanár és a tanuló kezében.

Tehát.....meddig még?

Bízunk benne, hogy kis pénzből is lehet jó, olvasmányos, megtanulható – ha nem is világszínvonalú, munkáltató jellegű, programozott típusú tankönyvet készíteni.

Ideillőnek érzem Bethlen Gábor bölcsességét: „Nem lehet mindig megtenni, amit kell, de mindig meg kell tenni, amit lehet.”

Kiadói ismeretek. Útmutató tankönyvszerzők és szerkesztők számára. Korona Kiadó – PSzMP, 1993. 72 p.

DOMOKOS ZSUZSA

Emberzene

A kagyló valószínűleg a tenger mélyén zenél legszebben, vagyis hát nem zenél az, hanem saját körében élve, benne él – többek között – abban is, amit zenének nevezünk. Az ember meg született kör-átlépő, és a füléhez tapasztja a szivárványos héjat.

Régi talány, hogy valóban halljuk-e a tenger morajlását, vagy csak odaképzeliük, netán vérünk áramlása erősödik fel a kagylóban? Az azonban aligha rejtélyes, hogy más-más zenét hall közben mindegyikünk. Aligha rejtélyes?

Néhány éve volt a rádióban egy kagylózene című műsor. A *Makk Katalin* szerkesztette adásokban 11-14 éves gyerekekkel beszélgetett *Kamarás István* és *Varga Csaba*. A műsorok a kazettamások kizárhatatlan esetlegességével terjedtek az érdeklődők között, így sokak örömeire, segítségére szolgál, hogy ezek a beszélgetések most könyvekben is megjelentek a Pedagógus Szakma Megújítása Projekt jóvoltából.

Elolvassa újra ugyanannak a hiányát éreztem, mint a rádióműsorok után: miért nem jár, alanyi jogon, minden gyereknek egy ilyen beszélgetéskurzus az emberről? Miért nincs minden iskolában Embertan óra? (Közel kilencvenben már van!) Mert róla szól a könyv, az Emberről, aki a füléhez emeli a tengeri kagylót, és világokat lép át a zenére figyelésével, és világokat egyesít azzal, hogy mást és mást hall. Sokat kellene tudnunk erről a lényről, de azt hiszem, az iskolások zöme többet tud a kagyló héjszerkezetéről, mint arról: mi az ember? Kíváncsibban figyel a kagylóban őrzött morajlásra, mint padzomszédja „emberzenéjére”.

Ez a korosztály talán kevésszer érezte még, hogy beavatják őket egy beszélgetésbe, mint a Kagylózene tizenéveseit, nem tanulták meg, hogyan kell saját értékvilágukat képviselni, azt, hogy egyenrangúak (de nem egyformák!), s hogy a válaszok sokféleké lehetnek.

Talán nem kaptak még ilyen kérdéseket, mint a Kagylózene című könyv és rádióműsor megkérdeztjei, hogy tudniillik: *komoly dolog-e a játék?, lehet-e szép a csúnya?, baj-e a párbaj?, mihez tartozunk?, mit viszünk át a túlsó partra?, mennyit nyomunk a latban?* Nem töprenghetnek el közös dialógusban az *óceán-bánatról, szítakötő-örömről, a messzeség színeiről* és arról, hogy a *legfontosabbak a legnehezebbek*.

A könyv öt fejezete (Játék és varázslat, Önvizsgálat és önismeret, Kapcsolatok és kötődések, Vágyak és vállalkozások, A legfontosabbak a legnehezebbek) a kérdések: vélemények: irodalmi, bölcséleti idézetek (a névmutatóban 107 név szerepell) hármassá épül.

Osztályfőnöki órák, könyvtári önképzőkörök módszertani segédkönyveként, vagy egyszerűen csak feltöltődést adó olvasmányként ajánlom minden pedagógusnak, szülőnek.

A tárgymutató lehetővé teszi, hogy akár egy-egy felmerülő problémakör azonnali megbeszéléséhez is felhasználható legyen a kötet.

Kamarás István-Makk Katalin-Varga Csaba: Kagylózene. Budapest, Szent Gellért Egyházi Kiadó, 1993. 315 p.

VÖRÖS KLÁRA

Tanítható-e az ember?

(*Kuslits Katalin könyveiről*)

„Tanítható-e az ember?” – teszi fel a kérdést *Kuslits Katalin* a Fóti Ökumenikus Iskola tanára könyveinek címében. Tanári segédkönyvként használható feladatgyűjteménye és érdekes szövegválogatása hamar meggyőzi az olvasót arról, hogy az ember megismerése, megfigyelése és „tanítása” lehetséges, ha segítségül hívjuk régi korok és távoli tájak szereplőit, például az ókori görögöket vagy az úsmagyarokat, ahogyan a szerző tette. Régi pedagógiai tapasztalat, hogy napjaink emberéről is sokat megtudhatunk, és önmagunk megismerése szempontjából is fontos kapaszkodó lehet régen élt emberek hétköznapiinak felidézése. Egyrészt a vizsgálódó gyermek könnyebben vall önmagáról, bátrabban kérdez és szívesebben alkot, ha egy – csak látszólag idegen – kultúra színpalái mögé „rejtőzhet”. Másrészt így követhetővé és érdekessé válik számára a „civilizáció folyamata”.

Sokat sejtetők a könyvek alcímei:

1. Ember – de mettől?
2. Harmónia és mindennapi élet az ókori görögöknél
3. Kultúra és hagyomány
4. Kik a magyarok és miért ilyenek?

A szöveggyűjtemény ezen alfejezeteihez igazodnak a feladatválogatás témakörei is, a két könyv – bár külön is megvásárolható – valójában egy egységes egészet alkot, egymás nélkül nehezen használhatóak. A szerző 71 műből válogatta össze szövegeit, és érdekessége az antológiának, hogy a vers- és prózarészletek mellett bőséges mennyiségű illusztrációt is tartalmaz, melyek nem csak díszítőül szolgálnak, hanem szervesen kötődnek a felfedezés, a megismerés folyamatához. Az antológiának legsikerültebb része az ókori görögökről szóló szöveg- és rajzválogatás.

A feladatgyűjtemény többféle feladatot is ellát, így igazán jól használható eszköz az „embertan” tanár számára. Egyrészt vázlatosan közli a tárgyalt témakörök főbb gondolatait, fogalmait. Másrészt megválaszolandó, beszélgetésre invitáló, vitát provokáló kérdések tárháza. Ezenkívül számos alkotásra inspiráló feladatot tartalmaz, melyek között éppúgy megtalálható a rajzolásra, agyagozásra, tervezésre (épületek, ruhák stb.) ösztönző gyakorlat, mint a szerepjátékot, gyűjtést, múzeumlátogatást sugalló ötlet. A tanári segédkönyv fő célja az egyéni kreativitásra épülő alkotás és ennek segítségével az em-